

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และนำเสนอเนื้อหาเรียงตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับสมาคมผู้ปกครองและครู
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหาร

การบริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์การต่างๆ รวมทั้งโรงเรียนสามารถดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการและนักบริหารได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

บุญญู สาร (2519) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน

พนัส หันนาคินทร์ (2529) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ขบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน วัสดุ อุปกรณ์ที่มีอยู่ หรือคาดว่าจะมี จัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ให้ดำเนินการไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

สมยศ นาวิกาน (2525) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม กำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำคัญในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

สมพงษ์ เกษมสิน (2526) กล่าวว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากคำกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ หรือคาดว่าจะมี ให้บรรลุตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษา

การศึกษา ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

Good V. (1959) กล่าวว่า การศึกษา หมายถึง

1. การดำเนินการด้วยกระบวนการทุกชนิดที่จะทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถในด้านต่างๆ พัฒนาทัศนคติและพัฒนาพฤติกรรมอย่างอื่น ที่จัดเป็นค่านิยมหรือคุณธรรมที่จะเป็นผลดีและเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก
2. กระบวนการทางสังคม ที่ทำให้บุคคลได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมซึ่งคัดเลือกไว้แล้วหรือสิ่งแวดล้อมที่มีการควบคุมเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมที่คัดเลือกหรือควบคุมโดยโรงเรียน เพื่อสร้างประสิทธิภาพทางสังคมหรือพัฒนาการส่วนที่ดีที่สุดให้บุคคลนั้นๆ
3. วิชาชีพอย่างหนึ่งสำหรับครูหรือวิชาที่สอนหรือเตรียมบุคคลให้เป็นครู วิชาชนิดนี้มีสอนอยู่ในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย วิชาการศึกษาที่สอนเกี่ยวกับ จิตวิทยาการศึกษา ปรัชญา การบริหาร การนิเทศการศึกษาและวิชาอื่นๆที่ครูควรทราบ
4. การศึกษาหมายถึงศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในอดีตซึ่งรวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบสำหรับคนรุ่นใหม่ที่แต่ละรุ่น

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2527) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า หมายถึงกระบวนการทางสังคมที่จะเลือกสรรและควบคุมสิ่งแวดล้อมและดำเนินการเพื่อพัฒนาคนทางด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ขบธรรมเนียมประเพณี เพื่อให้บุคคลนั้นๆเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

จากคำกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การศึกษา หมายถึง การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมและคุณธรรม โดยใช้กระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน เพื่อให้บุคคลนั้นๆเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ดังนั้น การบริหารการศึกษา จึงเป็นภารกิจของผู้บริหาร ครู อาจารย์ร่วมกันดำเนินกิจกรรม โดยอาศัยทรัพยากร วิธีการและกระบวนการต่างๆ เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการบริหารการศึกษา

การบริหารศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาทุกระดับบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป็นการใช้กระบวนการหรือวิธีการทางการบริหารเพื่อจัดการกับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่มีในสถานศึกษา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม การดำเนินงานบริหารการศึกษาจะมีประสิทธิภาพเจริญก้าวหน้าเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ การบริหารศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หากปราศจากความร่วมมือจากทุกฝ่าย การบริหารศึกษาย่อมไม่บรรลุจุดหมายอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลแต่ละคนที่มีบทบาทและหน้าที่ในสถานศึกษา ย่อมเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานการศึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่น ถ้าผู้บริหารศึกษามีเทคนิคและวิธีการบริหารที่ดี การบริหารศึกษาก็มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและประเทศชาติโดยรวม อีกทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมอีกด้วย (อุทัย ธรรมเดโช , 2531)

ภารกิจด้านการบริหารการศึกษา

มีผู้ที่กล่าวถึงภารกิจทางด้านการบริหารการศึกษาไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

Griffiths, (1956) เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา เป็น 4 ด้าน คือ

1. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
2. งานด้านปรับปรุงและขยายโอกาสของการศึกษาแก่ประชาชน
3. งานรับและปรับปรุงบุคลากร
4. งานจัดหาและรักษาเงินและอาคารสถานที่

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527) ได้แบ่งงานประเภทบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

1. งานบริหารบุคลากร ได้แก่ การบริหารงานบุคคลทุกประเภทที่อยู่ในโรงเรียน นับตั้งแต่ครู ภารโรงและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
2. งานบริหารวิชาการ ได้แก่ การบริหารที่เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา
3. งานบริหารธุรการ การเงิน อาคารสถานที่และบริการต่างๆ
4. งานบริหารกิจการนักเรียน ได้แก่ งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนทั้งหมด
5. งานด้านบริหารความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ งานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่โรงเรียน ตั้งอยู่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529) สรุปภารกิจของผู้บริหารการศึกษา 4 ประการ ตามงานวิจัยของ Fisk และภิญโญ สารธ ได้เพิ่มงานบริหารกิจการนักเรียนอีกประการหนึ่งดังนี้

1. การให้โอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียนหรือบริหารงานวิชาการ
2. บริหารงานบุคลากรในโรงเรียน
3. บริหารงานที่เกี่ยวกับชุมชนและประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. บริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ รุรการ การเงินและการให้บริการ
5. การบริหารกิจการนักเรียน

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ภารกิจของการบริหารการศึกษา ประกอบด้วยงานหลักๆ ดังนี้ คือ

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานธุรการและการเงิน
3. การบริหารงานบุคคล
4. การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ชุมชน
5. การให้บริการ
6. การบริหารงานด้านอาคารสถานที่

โรงเรียนมัธยมศึกษาก็เป็นสถานที่ที่จัดขึ้นเพื่อบริการทางการศึกษาระดับหนึ่ง ดังนั้น ภารกิจการบริการโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงเหมือนกับภารกิจของการบริหารการศึกษาและเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับประเมินการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2532 แบ่งออกเป็น 6 งาน ดังนี้

1. การบริหารงานทั่วไป
2. งานธุรการ
3. งานวิชาการ
4. งานปกครองนักเรียน
5. งานบริการ
6. งานโรงเรียนกับชุมชน

จากภารกิจของการบริหารการศึกษาที่กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าจะมีภารกิจที่กล่าวถึงและจัดเป็นภารกิจที่สำคัญในการบริหารการศึกษาหรือบริหารโรงเรียนคือ งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ชุมชนก็จะเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือและร่วม

กันพัฒนาโรงเรียน ดังนั้นชุมชนและโรงเรียนจะต้องอยู่คู่กันเสมอไม่สามารถแยกออกจากกันได้

การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งในชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น

วิไลวรรณ วิทย์โรจน์ (2525) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน หมายถึง กระบวนการติดต่อ สื่อสาร ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนเข้าใจในการดำเนินงาน และความต้องการของโรงเรียน ในขณะที่เดียวกันก็จะช่วยให้ เจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้เสียภาษีอื่นๆ ตัดสินใจถูกต้องว่าต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเด็กอย่างไร

ภิญญา สารร (2526) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ที่จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือ ของบุคคลซึ่งมีความสำนึกในความรับผิดชอบ มีความตั้งใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในสังคมนั้น โรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานของชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นด้วยความต้องการ ความกดดัน หรือความจำเป็นของชุมชนเมื่อโรงเรียน เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โรงเรียนจึงต้องคล้อยตามชุมชน เมื่อชุมชนเปลี่ยนไปโรงเรียนก็เปลี่ยนไปด้วย ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนอาจต้องทำหน้าที่เตรียมสมาชิกของชุมชนให้เหมาะสมกับสภาพแห่งความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอของชุมชน

หวน พันธุพันธ์ (2529) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน
2. โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
3. โรงเรียนเป็นองค์กรในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน
4. โรงเรียนเป็นองค์กรและตัวกลางที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงชุมชน
5. โรงเรียนคือแหล่งอบรมคนในชุมชน
6. โรงเรียนคือแหล่งวิทยากรและวิทยาการของชุมชน
7. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ โรงเรียนสนองความต้องการของชุมชน และมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน
8. โรงเรียนจะทำหน้าที่คัดเลือกและให้ความรู้ รวมทั้งสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียนเป็นไปตามความต้องการของชุมชน
9. โรงเรียนมิใช่แต่เพียงรักษาและสืบทอดของเก่าเท่านั้นแต่ยังต้อง เผยแพร่ความใหม่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ชุมชนอีกด้วย
10. เนื่องจากโรงเรียนเป็นของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างแข็งขัน และเป็นจริงเป็นจัง

11. โรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ชุมชนจึงควรมีส่วนในการกำหนด เป้าหมาย นโยบาย และมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของโรงเรียน ในรูปแบบต่างๆกัน

ในการจัดการศึกษาจะได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับความร่วมมือและการสนับสนุนของชุมชน ถ้าหากชุมชนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่ให้การสนับสนุน โรงเรียนก็ไม่สามารถจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นไปในลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้น จะเห็นว่างานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งของโรงเรียน (เพ็ญรำไพ รามบุตร, 2536)

ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ได้มีผู้กล่าวถึงขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้
สุภรณ์ ศรีพิพล และ กล้า ทองขาว (2526) กล่าวถึงขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. การรู้จักชุมชน
2. การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2528) ได้เสนอขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. การให้บริการชุมชน
3. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
4. การส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

กรมสามัญศึกษา (2532) ได้กำหนดขอบข่ายของงานบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ได้ 6 ประการ ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน

5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

Sergiovanni and others (อ้างถึงใน สุพัตรา สุมโนมหาอุดม ,2534)

ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 5 ประการ

1. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
2. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจในแผนการศึกษาของโรงเรียน
3. การทำงานร่วมกับตัวแทนของหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชนอย่างใกล้ชิด
4. การทำงานร่วมกับผู้บริหารของหน่วยงานบริการชุมชนอื่นๆ
5. การชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจถึงสภาพของชุมชน

ต่อมา Sergiovanni and others (อ้างถึงใน สุพัตรา สุมโนมหาอุดม ,2534)

ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจชุมชนของตนเอง
2. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจในศักยภาพของชุมชน
4. การช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
5. การให้บริการที่โรงเรียนทำได้ โดยร่วมมือกับองค์กรอื่นในชุมชน
6. การประเมินนโยบายและแผนงานการพัฒนาชุมชนในส่วนของโรงเรียนเกี่ยวข้อง

จากแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่กล่าวไว้ข้างต้นซึ่งมีอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การรู้จักชุมชน การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ในชุมชน

จากงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังกล่าวแล้ว นับว่าโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อ อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ประสบการณ์ แก่เยาวชนลูกหลานในชุมชน และก็เป็นหน้าที่ของชุมชนที่จะต้องคอยให้การอุปถัมภ์ ช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเงิน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียน เนื่องจากงบประมาณด้านการจัดการศึกษาที่รัฐจัดสรรให้กับโรงเรียนต่างๆ ในแต่ละปียังไม่เพียงพอกับความต้องการ และไม่ทันกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โรงเรียนต้องดิ้นรนหางบประมาณ มาพัฒนาการจัดการศึกษาในแต่ละ โรงเรียน เพื่อให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และทันกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในรูปแบบของเงิน นอกงบประมาณ เช่น การบริจาค การขอความช่วยเหลือจากชุมชนโดยเฉพาะผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งองค์กรอื่นๆในชุมชน ดังนั้นการนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียนจึงนับว่ามีความจำเป็นและสำคัญมาก โรงเรียนใดสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างแน่นแฟ้น โรงเรียนนั้นก็จะได้ความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี

การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียนมีหลายรูปแบบต่าง ๆ กัน ทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่มบุคคล ในส่วนที่เป็นรายบุคคลก็ได้แก่ บุคคลสำคัญหรือมีชื่อเสียงในชุมชน ส่วนที่เป็นกลุ่มบุคคลก็เป็นไปในรูปของ สมาคม มูลนิธิ หรือชมรม และอื่นๆ แต่ในปัจจุบันกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทต่อการพัฒนาโรงเรียนและนิยมจัดให้มีขึ้นในโรงเรียนได้แก่ สมาคมผู้ปกครองและครู ซึ่งเป็นวิธีการนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียนเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ปกครอง ครู รวมทั้งชุมชน อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาการเรียนของนักเรียน รวมทั้งการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆของนักเรียนที่ได้รับความนิยมที่สุดในปัจจุบัน

ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด และส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ได้มีผู้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

สุพิชญ์ ธีระกุล (2521) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
4. เพื่อฟื้นฟู และรักษาวัฒนธรรมของชุมชน
5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน

Sumption (อ้างถึงใน สุพัตรา สุมโนมหาอุดม , 2534) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. เพื่อรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจการและข่าวสารของโรงเรียน
2. เพื่อรับทราบข่าวความเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน

3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องสนใจต่อการศึกษาของท้องถิ่น
4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชน เข้ามามีบทบาทในการวางแผนการศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอน
6. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนและชุมชนหรือท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม
7. เพื่อเสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ทางการศึกษาแก่ชุมชน
8. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นๆ ในสังคม
9. เพื่อเป็นหนทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน
10. เพื่อเป็นการแก้ไขข้อข้องใจ และสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจในโรงเรียนผิดๆ ช่วยทำให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี ด้วยความซื่อสัตย์และนิยมยกย่อง

จากแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับความมุ่งหมายของงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สรุปได้ว่า เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในด้านการร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาการศึกษาของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้การสนับสนุนในกิจการและการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน นับเป็นการเอื้อประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

องค์ประกอบที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ (อ้างถึงใน สุพัตรา มโนมหาอุดม, 2534) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ความพร้อมของผู้ที่จะร่วมมือ หมายถึง โรงเรียนและชุมชนมีความพร้อมที่จะรู้ถึงสภาพและปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ
2. มีกลไกที่จะให้เกิดความร่วมมือ เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครู โดยมีการเสริมความพร้อมและกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์
3. มีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ คือ มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน

ปฏิบัติ ประเมินผล แล้วรายงานให้บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทราบ

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2529) ได้กล่าวว่า ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ

1. นโยบายของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนมีนโยบายที่จะ เปิดประตูโรงเรียนแล้ว ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนก็จะเป็นไปในทางที่ดี แต่ถ้าโรงเรียน ปิดประตูแล้ว ความสัมพันธ์จะกลายเป็นในทางลบ
2. ความพร้อมของบุคลากร คือ บุคลากรในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน จะต้องประสานกันทุกฝ่าย จึงจะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้
3. ความพร้อมของโรงเรียน หมายถึง ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เครื่องมืออำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชุมชน
4. ความพร้อมของชุมชน หมายถึง ความพร้อมในด้านความคิดเห็นและอื่นๆ ซึ่งถ้าหากชุมชนไม่มีความพร้อมหรือไม่แน่ใจแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเกิดขึ้นไม่ได้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีหลายประการ ได้แก่ นโยบายของโรงเรียน ความพร้อมของบุคลากร ความพร้อมของทั้งโรงเรียนและชุมชนที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยต้องมีการวางแผนร่วมกัน มีกลไกและองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดความร่วมมือกัน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุพิชญา อีระกุล (2521) ได้กล่าวถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในลักษณะของการดำเนินงานโรงเรียน ในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมกันพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน

Kind , Bagin and Gallagher (อ้างถึงใน สุพิชรา สุมโนมหาอุดม ,2534)

อธิบายว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นกระบวนการที่ติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในความสำคัญ ความจำเป็นของการศึกษาและกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความสนใจ และความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า โรงเรียนกับชุมชนจะแยกออกจากกันไม่ได้ จะต้องร่วมมือร่วมใจกัน ในการพัฒนาการศึกษาสำหรับเยาวชน โดยชุมชน เป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ในด้านอุปกรณ์

อุปกรณ์กำลังงาน ประสบการณ์ และความคิดเห็นอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนเพื่อส่งผลไปยังการพัฒนาด้านการเรียนการสอนและการพัฒนาเยาวชน

ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุวัฒน์ มุทฺธเมธา (2524) กล่าวไว้ ดังนี้

1. การศึกษาในโรงเรียนสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน เพราะโรงเรียนให้การศึกษากับนักเรียนซึ่งมาจากชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน นักเรียนต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น รวมทั้ง พ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียนด้วย บุคคลในชุมชนก็จะดำรงชีวิตตามนักเรียนไปด้วย จึงถือว่าโรงเรียนให้การศึกษาดูทางอ้อมแก่บุคคลในชุมชน

2. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือให้ประชาชนยอมรับว่า โรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญของชุมชนเป็นสิ่งมีค่าของทุกคนช่วยทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนดีขึ้น ดังนั้นประชาชนในชุมชนย่อมมีความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของโรงเรียน ยินดีจะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือโรงเรียนอาจจะเป็นเงินวัสดุสิ่งของ แรงงานและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียน

3. ทำให้ครูกับผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจซึ่งกัน และกัน เพราะโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน แต่ถ้าโรงเรียนกับชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กัน จะทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา

4. เพื่อแก้ปัญหากลุ่มคนที่เป็นปัญหาต่อการศึกษา ในชุมชนแต่ละแห่งมักมีผู้มีปัญหาไม่เข้าใจการศึกษา ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้

5. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนตามความต้องการของชุมชน เพราะการเรียนการสอนของโรงเรียนต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชน จะต้องใช้ทรัพยากรต่างๆของชุมชน จะต้องให้ผู้เรียนนำ สิ่งที่ได้รับจากการเรียนการสอนไปใช้ในชีวิตประจำวัน และนำไปเผยแพร่แก่ชุมชนได้ นอกจากโรงเรียนจะให้การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลแล้วยังมุ่งพัฒนาชุมชนไปด้วย ดังนั้น หลักสูตรและการเรียนการสอนของโรงเรียนจะต้องได้รับการปรับปรุงตามความต้องการของชุมชนด้วย

6. เพื่อให้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ เพราะในชุมชนมีทรัพยากรต่างๆทั้งทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล สถาบันและวัฒนธรรมพื้นบ้านมากมายด้วยกัน ทรัพยากรต่างๆเหล่านี้ย่อมนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในโรงเรียนได้

7. ทำให้โรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจชุมชนดี ทั้งในด้านปัญหาของชุมชน ความต้องการของชุมชน ทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้โรงเรียนจะได้ช่วยแก้ปัญหาของชุมชนและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้าน การเรียนรู้ของคนในชุมชน

2. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีในชุมชน

3. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน

4. เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรมและบริการต่าง เกิดขึ้นที่โรงเรียน

5. เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ๆ ให้กับชุมชน

6. เพราะโรงเรียนอาศัยภาษี และการสนับสนุนจากประชาชน

7. เพราะโรงเรียนต้องการ การสนับสนุนและอุปถัมภ์ในด้านต่างๆ จากประชาชน

สุภรณ์ ศรีพหล และ กล้า ทองขาว (2526) ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะ ต้องสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งคัดเลือกคนให้ชุมชน โรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน จึงมี หน้าที่ได้รับผิดชอบคนให้มีความรู้

2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมและสามารถเปลี่ยนแปลงและหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมได้มาก

3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมสาขาวิชาต่างๆ จึงพร้อมที่จะจัดสิ่งแวดล้อมให้มีคุณค่าแก่นักเรียน ก่อนออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม มีหน้าที่ฟื้นฟู และรักษาเพื่อให้เยาวชนเข้าใจความ เป็นมาของประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ

5. โรงเรียนเป็นศูนย์อบรมของชุมชน โดยให้บริการ อาคาร และสถานที่เป็นที่ประชุม หรือประกอบพิธีต่างๆ ได้

6. โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือ พัฒนาคอนให้เป็นคนดี สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

และสุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัย (2526) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้อีกว่า

1. โรงเรียนเป็นแหล่งคัดเลือกคนให้ชุมชน โรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการ ของชุมชน โรงเรียนจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาคอนให้มีความรู้ ความสามารถ พอสมควรก่อนปล่อยให้คน เหล่านั้น ออกไปเป็นสมาชิกของชุมชน

2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม ที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงคนอย่างมาก รองจากครอบครัว เด็กอยู่ในโรงเรียน เป็นเวลานานในสภาพแวดล้อมที่ดี โรงเรียนจึงสามารถเปลี่ยนแปลงและหล่อหลอม พฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมได้มาก

3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมสาขาวิชาต่างๆ โรงเรียนจึงพร้อมที่จะจัดสิ่งแวดล้อม ให้มีคุณค่า นักเรียนออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน โรงเรียนจำเป็นต้องมีครูที่ดี มีความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน

4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ของชุมชน ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีหน้าที่ฟื้นฟูและรักษาเพื่อให้เยาวชนเข้าใจ ความเป็นมาของวัฒนธรรม ขนบ-ประเพณีต่างๆ

5. โรงเรียนเป็นศูนย์อบรมของชุมชน โรงเรียนเป็นสมบัติของชุมชนโดยส่วนรวม สามารถที่จะให้อาคาร และบริเวณที่เป็นที่ประชุมหรือประกอบพิธีต่างๆได้

6. โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือพัฒนาคนให้เป็นคนดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

จากข้อมูลข้างต้นก็แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนกับชุมชนจะแยกออกจากกันไม่ได้ จะต้องผสมกลมกลืนกันตลอดไปโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเป็นหน้าที่ของ ชุมชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ในสภาพปัจจุบัน การนำชุมชนเข้ามาสัมพันธ์กับโรงเรียนมักจะมาในรูปของกลุ่มบุคคล ต่างๆกัน เช่น ชุมชน ชมรม มูลนิธิ สมาคมศิษย์เก่าและกลุ่มบุคคลที่ได้รับความนิยม และเข้ามามีบทบาทในโรงเรียนมากที่สุด คือ สมาคมผู้ปกครองและครู ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองในฐานะตัวแทนของชุมชนและครูอาจารย์ในนามของโรงเรียน จึงนับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่ดีที่สุดแบบหนึ่ง

วิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กระทำได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. จัดตั้งกรรมการโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ควรมีคณะกรรมการโรงเรียนจากประชาชนในหมู่บ้านโดยวิธีการเลือกตั้ง

2. บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียน ให้ชุมชนใช้อาคารสถานที่นอกเวลาเรียนหรือในวันหยุด เป็นที่สอนหนังสือผู้ใหญ่ เป็นที่ประชุมของคนในชุมชน เป็นที่แสดงการละเล่นรื่นเริงต่างๆ เป็นต้น

3. จัดทำหลักสูตรให้สัมพันธ์กับความต้องการของชุมชน เรื่องนี้สำคัญมาก เพราะการเรียนของเด็ก จะมีความหมายขึ้นถ้าสิ่งที่เรียนอยู่ใกล้ตัว มองเห็นได้ ประสบและสัมผัสอยู่เสมอ เพื่อให้

สามารถนำวิชาความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. การใช้อุปกรณ์และสื่อสารมวลชน ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อาจทำได้โดย

4.1 ใช้แหล่งวิชาในชุมชน โดยการศึกษาแหล่งวิชาตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา ดิน หิน แร่ แม่น้ำ ลำธาร พืชพรรณต่างๆ ฯลฯ

4.2 ใช้แหล่งวิชาทางด้านวัฒนธรรม เช่น ดนตรีพื้นเมือง ศิลปพื้นเมือง ศาสนสถาน โบราณวัตถุ คติชาวบ้าน ฯลฯ

4.3 ใช้แหล่งวิชาด้านบุคลากร เช่น ผู้เชี่ยวชาญในวิชาการและวิชาชีพแต่ละสาขา พระสงฆ์ แพทย์ พยาบาล ฯลฯ

4.4 ใช้อุปกรณ์ที่สามารถหยิบยืมได้จากชุมชน ในทำนองเดียวกันโรงเรียนอาจจะสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้น เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ ได้รู้จัก และเข้าใจกิจการของโรงเรียนด้วย

4.5 ใช้สื่อสารมวลชน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ เอกสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือประจำปี จัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

4.6 จัดพิมพ์กิจกรรมต่างๆ ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทกับทางโรงเรียน เช่น จัดนิทรรศการ การแสดงละคร การกีฬา การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีกิจการของโรงเรียน การให้บริการแนะแนว อาชีพ และศึกษาต่อ

4.7 ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน เพื่อกิจการทางสังคม เช่น การทำบุญตักบาตร การจัดเทศกาล กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม การประชุมเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคม เป็นต้น

สรุป วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสามารถทำได้โดยการ นำชุมชน เข้ามาในสถานศึกษาและนำสถานศึกษาออกไปสู่ชน เช่น การจัดตั้งกรรมการโรงเรียนและสมาคมผู้ปกครองและครู การให้บริการอาคารสถานที่และการจัดเอกสารสิ่งพิมพ์ หนังสือประจำปี เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับสมาคมผู้ปกครองและครู

สมาคมผู้ปกครองและครูในประเทศไทย เริ่มจัดตั้งเป็นครั้งแรกที่ โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2496 และโรงเรียนสตรีวิทยา ได้ขอจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูเป็นแห่งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2498 (อำไพ วงศ์สว่าง, อ้างถึงใน วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์, 2518) หลังจากนั้นสมาคมผู้ปกครองและครูก็เริ่มได้รับความสนใจจากโรงเรียนต่างๆ เป็นลำดับ และมีการขอจดทะเบียนจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งปัจจุบัน มีสมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียนต่างๆ

ทั่วประเทศถึง 644 สมาคม (ฝ่ายทะเบียนกองเอกชนสัมพันธ์สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537)

ส่วนในต่างประเทศสมาคมผู้ปกครองและครู มีขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา เมื่อ ปี ค.ศ. 1897 จากความคิดริเริ่มของ Birney และ Hearst โดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อช่วยเหลือเด็กๆ สมาคมผู้ปกครองและครูที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนชนบทนั้น ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่ดึงดูดความสนใจของผู้ปกครองครู ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชนทั่วไป คือการทำงานเกี่ยวกับสวัสดิภาพเด็ก (ชำนาญ รูปเล็ก ,2529)

ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการจัดตั้งสภาผู้ปกครองและครูขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางระหว่างสมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ เนื่องจากมีสมาคมผู้ปกครองและครูเพิ่มมากขึ้น เพื่อประสานงานให้การดำเนินงานของสมาคมผู้ปกครองและครูเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นศูนย์กลางจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการของสมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ตลอดจนร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ของสมาคมผู้ปกครองและครู

ความสำคัญของสมาคมผู้ปกครองและครู

คุณหญิง เพ็ญพูน เครือตราฐ (อ้างถึงใน วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ ,2518) ได้ชี้ให้เห็น ความสำคัญในการจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูไว้ ดังนี้

1. สมาคมผู้ปกครองและครู สามารถเชื่อมโยงผู้ปกครองและครูให้พบปะกัน เพื่อให้ครูได้ รู้จักเด็ก และรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ทางบ้าน
2. สมาคมผู้ปกครองและครู สามารถทำให้ผู้ปกครองได้ทราบเรื่อง การเรียน ความประพฤติ และความเจริญงอกงามของเด็กที่โรงเรียน
3. สมาคมผู้ปกครองและครู สามารถให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ในวิธีการอบรมสั่งสอนเด็ก ตามหลักจิตวิทยาสำหรับเด็ก
4. เพื่อให้ผู้ปกครองและครูได้ร่วมมือกันพัฒนาตัวเด็ก

ชด ไกรดิษฐ์ (2518) กล่าวว่า สมาคมผู้ปกครองและครูทำให้อผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น เสริมสร้างคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่ดีของผู้บริหาร ครู นักการภารโรง ในการแสดงออกเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ทำให้มี แหล่งบริการส่งเสริมสวัสดิการและบำรุงขวัญแก่บุคลากรในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น โรงเรียนได้รับเครื่องใช้ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ที่ดิน อาคารสถานที่และยานพาหนะ ซึ่งโรงเรียนไม่สามารถจัดซื้อด้วยเงินของทาง ราชการหรือเงินของทางราชการมีไม่เพียงพอ ช่วยให้อกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนได้รับความสนับสนุนจากผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย เนื่องจากมีสมาคมผู้ปกครองและครูช่วยประสานการดำเนินงานระหว่างบ้านกับโรงเรียน

เกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย เนื่องจากมีสมาคมผู้ปกครองและครูช่วยประสานการดำเนินงานระหว่างบ้านกับโรงเรียน และช่วยประสานงานในการนำวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ มาให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน

ในประเทศที่มีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา สมาคมผู้ปกครองและครูจะมีความสำคัญยิ่ง เพราะประเทศดังกล่าวต้องการที่จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือในแต่ละชุมชน ได้มีโอกาสควบคุมโรงเรียน อย่างใกล้ชิด เพราะถือกันว่า โรงเรียนต้องมีบทบาทต่อสังคม ในการที่จะสนองความต้องการของชุมชน และความต้องการของปัจเจกบุคคลอย่างแท้จริง การที่จะควบคุมบทบาทของโรงเรียนให้สนองความต้องการดังกล่าว ผู้ปกครองของนักเรียนจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ด้วยวิธีการในรูปแบบของกรรมการโรงเรียนและสมาคมผู้ปกครองและครู (เมธี ปีลันธนานนท์, 2525)

ทวี ทิมขำ (2530) กล่าวถึงความสำคัญของสมาคมผู้ปกครองและครูซึ่งเป็นการร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน ไว้ว่า

1. ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันจากการที่ได้ทำงานร่วมกัน ทำให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียน เข้าใจกันดียิ่งขึ้น รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนก็จะได้ร่วมมือกัน จัดวางนโยบายของโรงเรียน ส่งเสริมและช่วยเหลือจัดหาอุปกรณ์การสอนและอื่นๆ เพื่อช่วยในการให้การศึกษาแก่เด็ก การที่ได้ช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้การเข้าใจผิดระหว่างบ้านและโรงเรียนลดน้อยลง และจะทำให้ร่วมมือกันพัฒนาการจัดการศึกษาแก่เด็กให้ได้ผลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. มีจุดมุ่งหวังร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน สมาชิกของสมาคมผู้ปกครองและครู มีจุดมุ่งหวังอันสำคัญก็คือ ตัวเด็ก เพราะต้องการให้เด็กทุกคนมีคุณค่า จึงต้องร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหานี้ โดยเฉพาะครูมีส่วนรู้เห็นความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละคนมากกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง ฉะนั้นครูจึงเป็นผู้ที่สมควรจะให้ความช่วยเหลือแก่เด็กแต่ละคนตามความจำเป็นนั้นๆ

3. ครูและผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับตัวเด็กจากผู้ปกครองในเรื่องความถนัดของเด็ก เพื่อที่ทั้งสองฝ่ายจะได้พิจารณาร่วมกันว่าควรจะทำอย่างไร เด็กจึงจะได้รับการศึกษาตามความสามารถของแต่ละคน

4. การที่ครูต้องทำงานร่วมกับผู้ปกครอง และอยู่ในสายตาของผู้ปกครอง ทำให้ครูต้องกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ประสบการณ์ ให้แก่ตนเองและเอาใจใส่ต่อการสอนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

5. ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของเด็กในการที่จะส่งเสริมให้เด็ก มีความพร้อมในด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ เพื่อที่เด็กจะได้ศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ความร่วมมือและความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกันและกัน ระหว่างครูและผู้ปกครอง ก่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและโรงเรียน

สรุปได้ว่า สมาคมผู้ปกครองและครูมีความสำคัญต่อโรงเรียนเป็นอย่างมาก โดยการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู กับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน

หลักการและวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครู

นักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการและวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครูไว้ ต่างๆกัน ดังนี้ คือ

- ขต ไกรดิษฐ์ (2518)กล่าวถึงหลักการและวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครูไว้ ดังนี้
 1. ดำเนินงานเพื่อรู้จักเด็กให้ดีขึ้นด้วยการศึกษาเด็กและศึกษาบิดามารดา
 2. สมาคมผู้ปกครองและครูไม่จำเป็นต้องมีแผนตายตัว แต่ควรมีแนวทาง การดำเนินงานที่ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับลักษณะของโรงเรียน
 3. สมาคมผู้ปกครองและครู ควรดำเนินงานตามแผนและภารกิจที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปของการให้สวัสดิการแก่เด็ก เช่น การจัดวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้แก่เด็ก จัดให้ความรู้แก่ผู้ปกครองตามแต่กรณี และเป็นศูนย์การประสานงานการ จัดบริการที่เกี่ยวกับเด็กอันได้แก่ การบริการสงเคราะห์แก่เด็กยากจน เด็กเรียนดี บริการแนะแนว บริการอาหารกลางวัน และบริการสุขภาพเป็นต้น โดยแบ่งออกเป็นฝ่ายๆ เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน
 4. สมาคมผู้ปกครองและครูเปิดโอกาสให้สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกัน ในสวัสดิภาพของบ้าน โรงเรียนและชุมชน ความเจริญก้าวหน้าของผลงานย่อมหมายถึง ความเจริญในการพัฒนาตัวเองของสมาชิก
 5. การจัดตั้งสมาคมควรอยู่ในรูปของอาสาสมัคร ไม่เป็นการบีบบังคับผู้ใด และทำด้วยใจศรัทธา

ส่วน ภิญญ ไสรร (2526) กล่าวว่า สมาคมผู้ปกครองและครูมี วัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้ คือ

1. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน
2. เพื่อความร่วมมือที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน ในการให้การศึกษาแก่เด็ก
3. เพื่อให้ผู้ปกครองมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครู ในเรื่อง ที่เกี่ยวกับการสอนและการเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนแต่ละคนเรียนดีขึ้น
4. เพื่อสร้างมติมหาชนให้เกิดขึ้นเกี่ยวกับวางแผน กำหนดนโยบาย และประชุมปรึกษาหารือในเรื่องที่เกี่ยวกับ บ้าน โรงเรียน และชุมชนซึ่งจะช่วยให้ การศึกษาของท้องถิ่นเจริญขึ้น

5. เพื่อสนับสนุนแนวความคิดใหม่ใดๆก็ตาม ที่มีทางจะปรับปรุงการศึกษา และสภาพสังคมของท้องถิ่นซึ่งจะช่วยให้ผลการเรียนของเด็กได้ดี

เมธี ปิลันธนาพันธ์ (2525) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครูไว้ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มความผาสุกให้กับเด็กและเยาวชนในบ้าน โรงเรียน วัด และชุมชน
2. เพื่อยกมาตรฐานของชีวิตในบ้าน
3. เพื่อรักษากฎหมายในการเลี้ยงดูและป้องกันเด็กและเยาวชน
4. เพื่อนำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างบ้านและ โรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองและครูอาจร่วมประสานงานกันในเรื่องการศึกษาของเด็กและเยาวชน

5. เพื่อช่วยพัฒนาความพยายามของนักศึกษาที่จะให้ประโยชน์แก่ สาธารณชนให้เกิดผลสูงสุด ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เยี่ยงผู้ได้รับการศึกษา

ม.ล.ทวีปัญญา เกษมสันต์ (2527) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครู ไว้ว่า

1. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดี แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและ ประสบการณ์ ระหว่างครูและผู้ปกครอง อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริม มาตรฐานการศึกษา ศีลธรรม วัฒนธรรม และสวัสดิภาพของนักเรียน
2. ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการศึกษาของนักเรียน การแก้ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน ตลอดจนการอบรมนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น
3. ส่งเสริมและสนับสนุนสวัสดิการของนักเรียน ครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน กรรมการบริหารสมาคมและสมาชิก
4. ให้ผู้ปกครองและสมาชิกมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
5. หาทางส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาและความเจริญก้าวหน้าทุกด้าน ของโรงเรียน
6. ร่วมมือและประสานงานกับองค์การ สมาคม มูลนิธิ คณะบุคคล ส่วนราชการ และบุคคลทั่วไป ในการส่งเสริมประโยชน์ทางการศึกษา การศาสนา วัฒนธรรมอันดีงามของชาติ สาธารณกุศล สาธารณประโยชน์และการสังคมสงเคราะห์
7. เพื่อที่จะให้สมาคมได้ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับ การศึกษาโดยตรง ตามครรลองประชาธิปไตย สมาคมจะไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ไม่ขึ้นกับนิกายศาสนาใด ไม่เป็นการค้าและไม่ดำเนินการสิ่งใดที่จะขัดต่อกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงาม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2529) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครู ไว้ว่า

1. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง
2. เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างครูกับผู้ปกครอง

3. เพื่อให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในกิจการและการดำเนินงานของโรงเรียน
4. เพื่อให้ครูและผู้ปกครองได้ร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมแนะแนว การศึกษาและอาชีพให้แก่ นักเรียน

พนิส หันนาคินทร์ (2529) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครู ไว้ว่า

1. เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของนักเรียน และเด็กทั่วไปในบ้าน โรงเรียนและชุมชนนั้นๆ
2. เพื่อปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ภายในบ้านของเด็กและนักเรียน
3. เพื่อช่วยส่งเสริมให้มีการคุ้มครองเด็ก และผู้เยาว์ โดยการใชั มาตรการต่างๆ เช่น ในรูปของกฎหมาย หรือความร่วมมือจากฝ่ายบ้านเมือง
4. เพื่อช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน ช่วยเหลือ ให้เกิดความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ในอันที่จะให้การศึกษาอันดียิ่งแก่เด็ก
5. เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่าง ครู นักการศึกษาและสาธารณชน ในอันที่จะช่วยเหลือเด็ก และนักเรียนให้ได้ประโยชน์อย่างสูงสุด ที่โรงเรียนจัดให้ ทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ

ทวี ทิมขำ (2530) กล่าวถึงความมุ่งหมายและสาระสำคัญของสมาคมผู้ปกครองและครู แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Parents Teachers Association) ว่า สมาคมผู้ปกครองและครูจัดตั้งขึ้น ไม่ใช่เพื่อการเมือง การค้าหรือเพื่ออย่างใดทั้งสิ้น แต่ทำไปเพื่อบ้าน โรงเรียน ชุมชนและความเป็นอยู่ที่ดี ของเด็ก วัตถุประสงค์โดยตรงของสมาคม คือ

1. เพื่อส่งเสริมสวัสดิการของเด็กทั้งทางบ้าน โรงเรียนและชุมชน
2. ยกมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ในบ้านให้สูงขึ้น
3. เพื่อจัดให้มีกฎหมายที่เพียงพอแก่การดูแลเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชน
4. เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน ครูและผู้ปกครองประสานงาน กันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ความรู้สึกที่ดีแก่เด็ก
5. ก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองในอันที่จะ พัฒนาเด็กให้มี ความสมบูรณ์ในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

จากวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครูที่มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ โดยสรุปแล้วจะมี ประเด็นหลักๆ ที่สอดคล้องกัน คือ

1. เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ครู และ ผู้บริหารโรงเรียน
2. เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชน

3. เพื่อแก้ปัญหา และให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน
4. เพื่อจัดสวัสดิการให้กับนักเรียน ครู และสมาชิก

บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู

จากวัตถุประสงค์ของสมาคมผู้ปกครองและครู ที่กล่าวแล้วข้างต้น ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษา กล่าวถึงบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู ไว้ดังนี้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ(2529) กล่าวถึงบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู ไว้ดังนี้

1. เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารโรงเรียน ในเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียนขอปรึกษา
2. จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้ปกครองและครู
3. จัดหาเงินมาสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

ประสพ ธรรมพิทักษ์, กาญจนา รัตนโชติช่วง, และ อาภา อุดมรัตน์ (สมาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย,2531) ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของ สมาคมผู้ปกครองและครู ในการช่วยพัฒนาการศึกษาของชาติ ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของโรงเรียน ด้วยการเพิ่มพูนความรู้แก่ บุคลากรของโรงเรียน ตลอดจนจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น สนับสนุนให้มีการตรวจสุขภาพอนามัยของนักเรียน บุคลากร คณงานการโรงในโรงเรียน ปรับปรุงและพัฒนาสาธารณูปโภค และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และจัดหาทุนการศึกษา และสวัสดิการให้แก่ นักเรียน ครูอาจารย์และคณงานการโรง
2. เป็นสื่อกลางระหว่างบ้านกับโรงเรียน ด้วยการเชิญผู้ปกครองมาประชุมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ แจกเอกสาร สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนและให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง และเสนอแนะปัญหาต่างๆและปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วนต่อผู้บริหารโรงเรียนในที่ประชุมกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู
3. ให้ความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานอื่นๆด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกับ หน่วยงานอื่นๆ ในโอกาสต่างๆ และพิจารณาให้ความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ที่ขอความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู ไว้ในหนังสือคู่มือผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

1. เป็นแกนเชื่อมระหว่างครู ผู้ปกครองให้มีความเข้าใจกัน เพื่อร่วมมือกันในการทำงาน

ส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่างๆ ของเยาวชน

2. ให้บริการแก่โรงเรียน เช่น ด้านวิชาการ การอบรมเด็ก จิตวิทยา เพศศึกษา จัดนิทรรศการต่อต้านยาเสพติด จัดประกวดผลผลิตของท้องถิ่น เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ด้านอาชีพแก่เด็กและผู้ปกครองเป็นต้น

3. ช่วยส่งเสริมเด็กให้รู้จักใช้เวลาว่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องจัดหางานทำในเวลาปิดภาค

4. ช่วยเหลือโรงเรียนในด้านการจัดหาอุปกรณ์การศึกษา เครื่องดนตรี เครื่องกีฬา ฯลฯ ให้แก่โรงเรียน

5. จัดหาหนังสือให้แก่โรงเรียนโดยกรรมการขอบริจาคจากผู้ปกครองและครูในโรงเรียน

6. จัดหาทุนส่งเสริมการศึกษาให้แก่นักเรียนที่เรียนดี ความประพฤติดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์

7. จัดสวัสดิการครูโดยตั้งเงินทุนให้ยืมเมื่อมีความจำเป็น

8. จัดโครงการส่งเสริมคุณภาพของนักเรียน จัดให้มีการตรวจสุขภาพนักเรียน อย่างน้อย

ปีละครั้ง

เพื่อกำหนดบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทยในฐานะเป็นศูนย์กลางของสมาคมผู้ปกครองและครู จึงได้กำหนดบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อเป็นแนวปฏิบัติ สำหรับสมาคมผู้ปกครองและครู ไว้ดังนี้ (สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย , 2530)

1. การส่งเสริมความเข้าใจอันดี แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้ปกครองและครู

2. การให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในการศึกษาของนักเรียน การแก้ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนและอบรมนักเรียนให้ดีขึ้น

3. การส่งเสริมสวัสดิการของนักเรียน ครูและสมาชิก

4. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน

5. การให้ความร่วมมือประสานงานกับองค์การ สมาคม มูลนิธิและบุคคลภายนอก

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย มุ่งศึกษาบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และเนื่องจากมีผู้กล่าวถึงบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูไว้ต่าง ๆ กัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางและผู้ประสานงานของสมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ ย่อมมีความรู้และเข้าใจในบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูที่มีต่อโรงเรียนเป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู ตามกรอบบทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครู ที่สภาผู้ปกครองแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนด โดยมีรายละเอียด คือ

การส่งเสริมความเข้าใจอันดี แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่าง ผู้ปกครองและครู

การสร้าง ความเข้าใจอันดีแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ ระหว่างผู้ปกครองและครู โดยหลักการแล้วโรงเรียนจะต้องเป็นแกนหลักในการดำเนินการซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ดึงชุมชนหรือผู้ปกครองเข้ามาในโรงเรียนและนำโรงเรียนออกไปสู่ชุมชน สมาคมผู้ปกครองและครูสามารถ จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อสร้างความสัมพันธ์ อันจะเป็นแนวทางไปสู่ความ เข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างผู้ปกครองและครู การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ปกครองและครูโดยสมาคม ผู้ปกครองและครูร่วมมือกัน สามารถทำได้ตามกรณีต่างๆ ดังนี้ (หวน พินธุพันธ์, 2528)

1. การเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน นับว่าเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดี และความสัมพันธ์ จะทำให้ผู้ปกครองและครูมีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน ตามโอกาสต่างๆ คือ

- 1.1 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาโรงเรียนเพื่อประชุมชี้แจงนโยบายของโรงเรียน
- 1.2 เชิญผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชนมาปรึกษาหารือในการ ปรับปรุงโรงเรียน
- 1.3 เชิญประชาชนในชุมชนมาประชุมร่วมกับครูในโรงเรียน เพื่อปรึกษาหารือในการปรับปรุง ชุมชน
- 1.4 เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาพบปะสังสรรค์กับครูในโรงเรียน
- 1.5 เชิญผู้ปกครองมาชมนิทรรศการและผลงานของนักเรียน
- 1.6 จัดให้มีกิจกรรมสร้างความสามัคคีระหว่างผู้ปกครอง ครู และประชาชนเช่น แข่งขันกีฬา
- 1.7 เชิญแม่ของนักเรียนมาร่วมงานวันแม่ที่โรงเรียนจัดขึ้น

2. โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน สมาคมผู้ปกครองและครูสามารถร่วมมือกับโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือชุมชนได้หลายประการ คือ

- 2.1 นำนักเรียนออกไปช่วยพัฒนาชุมชน
- 2.2 จัดให้มีการสอนหรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน
- 2.3 ให้ความช่วยเหลือด้านความรู้และการเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆแก่ ชุมชน
- 2.4 ให้มีการสำรวจความต้องการและความจำเป็นที่ชุมชนควรได้รับ การพัฒนา
- 2.5 ร่วมมือกับหน่วยราชการอื่นๆ เช่น สถานีอนามัยตำบล เพื่อสำรวจ อนามัยของชุมชน

3. ขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน สมาคมผู้ปกครองและครู ควรร่วมมือกับ โรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือจากชุมชน เพื่อการพัฒนาโรงเรียน ในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้

- 3.1 ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากชุมชน
- 3.2 ขอความช่วยเหลือทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งอาหารการกินจากชุมชน
- 3.3 ขอความร่วมมือด้านแรงงานจากประชาชนในชุมชน
- 3.4 ขอความร่วมมือในด้านคำปรึกษาหารือ หรือความคิดเห็นในการปรับปรุงโรงเรียน จาก

ประชาชนในชุมชน

4. การใช้ทรัพยากรในชุมชน สมาคมผู้ปกครองและครูสามารถเป็นแกนหลักเพื่อนำทรัพยากร ในชุมชน มาใช้ในโรงเรียน เช่น

- 4.1 นำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน
- 4.2 เชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียน
- 4.3 นำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ตามสถาบันต่างๆในชุมชน
- 4.4 ศึกษาวัฒนธรรมที่บ้าน

5. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครูกับโรงเรียน ต้องร่วมมือกัน ในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของทั้งโรงเรียนและสมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อให้ชุมชนทราบ ซึ่งมีรูปแบบต่างๆกันคือ

- 5.1 จัดให้มีสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน
- 5.2 จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำโรงเรียน
- 5.3 จัดเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนทางสื่อมวลชน
- 5.4 ให้นักเรียนทราบข่าวสารของโรงเรียนที่ถูกต้อง
- 5.5 ให้ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่และคณาธิการโรงทราบข่าวสารของโรงเรียนที่ถูกต้องเพื่อจะ

ให้ข้อมูล ที่ถูกต้องแก่ประชาชนที่มาติดต่อ

จากหลักการที่กล่าวแล้วจะเป็นแนวทางที่จะสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และครู ได้เป็นอย่างดี เพราะทั้งครูและผู้ปกครองหรือ ชุมชนย่อมมีเป้าหมายหลักเกี่ยวกับโรงเรียนอย่าง เดียวกัน คือ โรงเรียนต้องมีความเจริญก้าวหน้า เพื่อพัฒนาเยาวชนลูกหลานให้มีคุณภาพ เพื่อจะเป็นกำลัง สำคัญในการนำชุมชนให้พัฒนาต่อไปในวันข้างหน้าด้วยเหตุนี้ย่อมทำให้ผู้ปกครองและครูจะมีความสัมพันธ์ และความเข้าใจที่ดีต่อกัน

การให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในการศึกษาของนักเรียน การแก้ปัญหาเกี่ยวกับ นักเรียนและอบรมนักเรียนให้ดีขึ้น

บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูตามข้อนี้ มีรายละเอียดแยกได้ 2 ประการ

1. การให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในการศึกษาของนักเรียน
2. การแก้ปัญหาและอบรมนักเรียนให้ดีขึ้น

การให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในการศึกษาของนักเรียน สมาคมผู้ปกครองและครูสามารถ จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในด้าน งานวิชาการเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน เช่นช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้าโดยการ จัดให้มีการสอนซ่อมเสริม จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ความ

รู้ความสามารถ ให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางด้านวิชาการ และสนับสนุนส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี โดยการสนับสนุนให้เข้าร่วมในกิจกรรมส่งเสริมความรู้กับแหล่งวิทยาการอื่นๆ รวมทั้งยกย่องให้กำลังใจแก่ผู้มีความรู้ความสามารถดีเด่น (หวน พินธุพันธ์, 2528)

การแก้ปัญหาและอบรมนักเรียนให้ดีขึ้น ในปัจจุบันนี้ปัญหาเรื่อง วินัยของนักเรียนในทุก ระดับการศึกษาได้เพิ่มความหนักใจให้แก่ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนมากยิ่งขึ้น สภาพพฤติกรรมของนักเรียน โดยทั่วไป โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาที่ก่อให้เกิดความรู้สึก ไม่สบายใจแก่ครู อาจารย์ มีอยู่หลายรูปแบบ ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยไปจนถึงเรื่องใหญ่ที่น่าเป็นห่วง และน่าตกใจ เช่น การไม่ตั้งใจเรียน หนีเรียน แต่งตัวไม่สุภาพ รวมตัวกันเป็นแก๊ง แสดงท่าทีไม่เหมาะสมในที่ต่างๆ การพกพาอาวุธ ยกพวกเข้าทำร้ายกัน การต้อนรับน้องใหม่ด้วยวิธีพิสดารและทารุณโหดร้าย การแสดงความรักต่อกัน ระหว่างนักเรียนหญิงชาย ในลักษณะที่ไม่เหมาะสม (กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์, 2533)

ลักษณะความผิดของนักเรียนที่เป็นปัญหาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน หรือครูอาจารย์ ที่ทำหน้าที่ ฝ่ายปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษาแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ความผิดด้านวินัยนักเรียนและความผิดด้านความประพฤติ

ความมุ่งหมายในการบริหารงานด้านวินัยนักเรียน คือ มุ่งให้นักเรียน ทุกคนมีพัฒนาการไปจนถึงขั้นที่สามารถควบคุมดูแลตนเองและสังคมส่วนรวมให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวกสบาย ตลอดจนให้มีความสามารถในการปฏิบัติตนในแนวทางที่ถูกต้องได้ด้วยตัวของเขาเอง ผู้บริหารและครูควรระลึกอยู่เสมอว่า ในการดำเนินการด้านวินัยนักเรียนนั้นความมุ่งหมายสูงสุดคือ การสร้างวินัยในตนเอง ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ความมุ่งหมายทางการควบคุมความประพฤตินักเรียน ก็เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี ในการเล่าเรียนของนักเรียน การขาดการดูแล ปล่อยปละละเลย ทำให้นักเรียนประพฤติตนไม่เหมาะสม จะทำให้ห้องเรียนกลายเป็นอาณาจักรแห่งความวุ่นวายไปในที่สุด

ดังนั้นพฤติกรรมใดที่เป็นปัญหา ต่อการเรียนการสอน จึงควรได้รับการ พิจารณาแก้ไข โดยไม่มีการยกเว้น (กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์, 2533)

ชนิดของปัญหาด้านวินัย

Gorton. 1983 (อ้างถึงใน กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์, 2533) กล่าวว่า ปัญหาด้านวินัยและความประพฤติของนักเรียน ที่แต่ละโรงเรียนประสบอยู่ แบ่งเป็นลักษณะใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท คือ

1. ความประพฤติผิดในชั้นเรียน
2. ความประพฤติผิดนอกชั้นเรียน

3. การหนีเรียน

4. ความเฉื่อยชา

ความประพฤติผิดในชั้นเรียน ได้แก่

1. การตอบโต้กับครู
2. การไม่ตั้งใจเรียน
3. การรบกวนคนอื่น
4. การกินขนมในชั้น
5. การชอบทำลายของ
6. การพูดคำหยาบ
7. การพูดปด
8. การทำร้ายคนอื่น

ความประพฤติผิดนอกชั้นเรียน

1. การต่อสู้กัน
2. การทำลายสิ่งของ
3. การสูบบุหรี่
4. การใช้ยาเสพติด
5. การลักขโมย
6. การเล่นการพนัน
7. การแต่งกายผิดระเบียบ
8. การทำสกปรก
9. การต่อต้านครูในโรงเรียน
10. การเข้าไปในบริเวณที่หวงห้าม

การหนีเรียน

1. การไม่เข้าชั้นเรียน
2. การขาดโรงเรียน

ความเฉื่อยชา

1. การเข้าชั้นเรียนช้าบ่อยๆ
2. การมาโรงเรียนสายบ่อยๆ

ปัญหาทางด้านวินัยนักเรียนและความประพฤติที่กล่าวแล้ว นับว่าเป็นการยากที่ครูจะสามารถดำเนินการแต่เพียงลำพังได้ เพราะในสภาพความเป็นจริง นักเรียนจะใช้เวลาส่วนหนึ่งในโรงเรียนส่วนหนึ่งจะอยู่ในช่วงการเดินทางและ ส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้านดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งครู ชุมชนและผู้ปกครอง ช่วยกันดูแลในเรื่องเหล่านี้ เมื่อพบเห็นนักเรียนทำผิดต้องถือว่าเห็นหน้าที่ที่จะต้อง

ตกเดือนหรือดำเนินการ ตามสภาพที่จะดำเนินการได้ เช่น นักเรียนทำผิดในโรงเรียน ก็เป็นหน้าที่ของครูที่จะดำเนินการสอบสวน ว่ากล่าว ลงโทษ แต่ถ้า ผู้ปกครองพบเห็นนักเรียนทำผิดหรือประพฤติไม่เหมาะสมภายนอกโรงเรียนก็แจ้งกลับมาโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนทราบและจะได้ดำเนินการแก้ไข หรือถ้าผู้ปกครอง สามารถจัดการเองได้ก็สามารถทำได้ ตามขอบเขตที่เหมาะสม หรือถ้านักเรียน ประพฤติไม่เหมาะสมที่บ้านแล้วผู้ปกครองทราบผู้ปกครองก็สามารถอบรมตักเตือนได้ ดังนั้น การแก้ปัญหาเรื่องนี้จึงต้องร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและโรงเรียน ตลอดจนสถานที่อื่นๆ นอกจากบ้านและโรงเรียน

การส่งเสริมสวัสดิการของนักเรียน ครู และสมาชิก

สวัสดิการ หมายถึง ผลประโยชน์ต่างๆ ที่จัดให้กับบุคลากรนอกเหนือจากเงินเดือนหรือค่าแรงปกติ เช่น การให้ความช่วยเหลือในด้านการเงินในกรณีเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุว่างงาน หรือขาดรายได้เมื่อถึงวัยเกษียณ รวมทั้งการถูกปลดออกหรือถูกไล่ออกจากงาน ด้วยสวัสดิการยังครอบคลุมถึงประโยชน์ที่ได้รับนอกเหนือจากการช่วยด้วยเงิน เช่นการให้พักร้อนการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดียิ่งขึ้นด้วย (Beach, 1970 อ้างถึงในเมธี ปิรันธนานนท์, 2529)

สวัสดิการ เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารงานบุคคล สามารถยังผล ถึงผลผลิตที่มีประสิทธิภาพในระบบโรงเรียน เพราะจะส่งเสริมให้การสอนของครูมีความสะดวก และคล่องแคล่ว สวัสดิการเป็นเรื่องของการสร้าง หรือจัดให้เกิด ความมั่นคงในการดำรงชีวิต ความไม่มั่นคงเกิดขึ้นได้หลายชนิดด้วยกัน เช่น การถูกข่มขู่ว่าจะสูญเสียตำแหน่ง สถานภาพ อำนาจและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน หรืออิสรภาพของการพูด ซึ่งเกิดขึ้นได้ทุกรูปแบบขององค์การ (Castetter, 1971, อ้างถึงใน เมธี ปิรันธนานนท์ , 2529)

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2531) กล่าวว่า สวัสดิการน่าจะหมายถึง สิ่งที่องค์การ หรือหน่วยงานจัดให้แก่นักบุคลากรของตน เพื่อยกระดับมาตรฐาน การดำรงชีวิตของบุคลากรให้ดีขึ้น เช่น จัดบริการรถรับส่ง จัดจำหน่ายสินค้าราคาถูก บริการสุขภาพ ประจำปี และอื่นๆ

สรุป สวัสดิการหมายถึง สิ่งที่องค์กรจัดให้บุคลากรของหน่วยงานเพื่อช่วยให้การดำรงชีวิตของบุคลากรดีขึ้น

สำหรับการจัดสวัสดิการให้กับนักเรียนมักจะมาในรูปแบบต่างๆ เช่น สวัสดิการเพื่อสุขภาพอนามัย (กรมสามัญศึกษา, 2521) คือ

1. จัดน้ำดื่ม น้ำใช้ สะอาดปลอดภัย และเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

2. จัดห้องน้ำห้องส้วม ให้ถูกสุขลักษณะและเพียงพอ
3. การปฐมพยาบาล โรงเรียนต้องมีห้องพยาบาลเตรียมพร้อม สามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักเรียนได้

นิตินโยบายการศึกษา แผนกมัธยมศึกษา (2520) ได้กล่าวถึงการสวัสดิการในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

การจัดสวัสดิการในโรงเรียน ควรจัดเกี่ยวกับบุคคลต่อไปนี้

1. สวัสดิการของครู
2. สวัสดิการของนักเรียน
3. สวัสดิการของพนักงาน นักการ

สวัสดิการของครู ควรให้เกี่ยวกับ

1. ให้กู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยต่ำหรือไม่คิดเลย (ยามจำเป็น)
2. จัดบริการอาหารกลางวันในราคาถูกลง
3. จัดทำสหกรณ์ร้านค้า
4. ให้สวัสดิการเกี่ยวกับงานพิธีต่างๆ เช่น งานบวช งานสมรส งานศพ
5. ให้สวัสดิการเกี่ยวกับการเจ็บป่วย (พ่อ แม่ ลูก) และคลอดบุตร
6. ให้สวัสดิการเกี่ยวกับอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย
7. จัดให้มีสหกรณ์การ ทศนศึกษา เล่นกีฬา งานรื่นเริง
8. ส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ

สวัสดิการของนักเรียน ควรให้เกี่ยวกับ

1. ทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียน
2. อาหารกลางวัน
3. จัดทำงานพิเศษทั้งในและนอกเวลาเรียน
4. จัดรถรับส่ง
5. จัดสหกรณ์ เพื่อให้นักเรียนได้ซื้อสินค้าราคาถูก

สวัสดิการของนักการ พนักงาน ควรให้เกี่ยวกับ

1. ให้กู้ยืมเงิน
2. ให้รางวัลในโอกาสพิเศษต่างๆ เช่น ปีใหม่
3. ช่วยเหลือหางานพิเศษให้ทำ
4. ให้ความช่วยเหลือด้าน เจ็บป่วย คลอดบุตร
5. ให้สวัสดิการเกี่ยวกับงานพิธี เช่น งานบวช งานสมรส งานศพ
6. ให้สวัสดิการเกี่ยวกับ อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย

การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน

นักวิชาการได้กำหนดขอบเขตงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้
 ผกา แสงสุวรรณ (2535) ได้แบ่งงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ไว้ 5 งาน

1. งานวิชาการ
2. งานธุรการและการเงิน
3. งานบุคลากรในโรงเรียน
4. งานด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์
5. งานด้านกิจกรรมพิเศษ

กมล ธิโสภา (2535) ได้แบ่งงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 6 งาน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานธุรการและการเงิน
4. งานบริการ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานประชาสัมพันธ์

กรมสามัญศึกษา (2532) ได้แบ่งงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 6 งาน คือ

1. งานบริหารงานทั่วไป
2. งานธุรการ
3. งานวิชาการ
4. งานปกครองนักเรียน
5. งานบริการ
6. งานโรงเรียนกับชุมชน

ถึงแม้ว่านักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงงานต่างๆในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ แตกต่างกัน แต่โดยสรุปแล้วก็ครอบคลุมงานของโรงเรียนมัธยมได้เช่นเดียวกัน ได้แก่

1. งานวิชาการ
2. งานธุรการและการเงิน
3. งานบริหารบุคคล
4. งานอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

5. งานบริการ

6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

ขอบข่ายของงานวิชาการที่อยู่ในหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียน มีมากมายหลายประการ แต่ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะขอบข่ายงานวิชาการ ที่ผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบ (กรมสามัญศึกษา ,2530)

กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ เป็นการรวบรวมและจัดทำระเบียบและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ และการจัดทำแผน งานวิชาการ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติตามแผน
2. การบริหารงานวิชาการ เป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นแผนภูมิและพรรณนา งานสายงานวิชาการ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน และการจัดครูเข้าสอนแทน
3. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาและ ส่งเสริมการเรียนการสอนแบบต่างๆ การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมการเรียนการสอนและกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตร และการพัฒนาครูทางด้านวิชาการ
4. การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำแผนการสอนรายวิชา และบันทึกการสอน การจัดหา จัดทำ วัสดุบำรุงรักษาและส่งเสริมการผลิตสื่อ การเรียนการสอน
5. การวัดผลและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียนนักเรียน ได้แก่ การกำหนดแนวทางปฏิบัติและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน การจัดให้มีเอกสาร และแบบฟอร์มหลักฐานเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลการเรียน และการจัดทำทะเบียนนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน
6. การประเมินผลงานวิชาการ มีกรรมการดำเนินงาน และนำผล การวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงงานวิชาการ

รุ่ง พูลสวัสดิ์ (2527) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

1. งานพัฒนาหลักสูตร หมายถึงการดำเนินงานเพื่อนำหลักสูตรมาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมและสภาพของแต่ละท้องถิ่น
2. งานนิเทศการศึกษา หมายถึง งานที่ผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียน จะต้องให้คำแนะนำชี้แนะ วิธีการสอน อุปกรณ์การสอน ให้กับ บุคลากรหรือผู้ร่วมงานในโรงเรียน
3. งานจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการศึกษาของผู้เรียน เช่น การจัดการสอนเสริมให้กับผู้เรียนเป็นต้น
4. งานแนะแนว คือการแนะแนวการศึกษา อาชีพ และปัญหาของแต่ละบุคคล เช่น การ

4 ส่งเสริมบุคลากรทุกคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในการแนะแนว เพื่อให้มีความร่วมมือในการแก้ปัญหาของผู้เรียน

5. งานประเมินผลการศึกษา หมายถึง งานที่ผู้บริหารการศึกษา จะต้องจัดให้มีการประเมินผลตามระเบียบข้อบังคับของการประเมินผลการศึกษา

6. งานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของโครงการและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนที่ได้ดำเนินการปฏิบัติมาแล้ว เช่น การประเมิน อุปกรณ์และสื่อการเรียนต่างๆ

7. งานประชุม เพื่อประสานแผนการทำงาน และการปรับปรุงการปฏิบัติงานในโรงเรียน ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนด้วย

สรุปการบริหารงานวิชาการ ขอบข่ายงานจะเกี่ยวกับ แผนปฏิบัติงาน งานด้านวิชาการ หลักสูตรและการสอน การจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน การนิเทศการสอน การวัดผลประเมินผล

ขอบข่ายงานธุรการและการเงิน

งานธุรการของโรงเรียนเล็กหรือโรงเรียนใหญ่มีทุกประเภทเช่นเดียวกัน จะแตกต่างกันที่งานของโรงเรียนใหญ่มีปริมาณมากขึ้นตามจำนวนนักเรียน ความยุ่งยากซับซ้อนในการปฏิบัติงานมากตามขนาดของโรงเรียน งาน ธุรการในโรงเรียนที่ต้องมีได้แก่ (เจือ หมายถึงเจริญ,สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525)

1. งานสารบรรณ คืองานที่ทำเกี่ยวกับหนังสือ ที่เป็นหลักฐานสำคัญ ของทางราชการ งานสื่อสารสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน หรือระหว่างหน่วยงาน การปฏิบัติงานสารบรรณต้องยึดหลักปฏิบัติที่เรียนว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ

2. งานทะเบียน เป็นงานที่เกิดขึ้นจากระเบียบต่างๆ ของทางราชการ ที่ต้องจดบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ ประวัติของบุคคล พัสตุดุจรภัณฑ์ตลอดจนเอกสารสำคัญของราชการ ทะเบียนแต่ละชนิดมีแบบเฉพาะ เช่น ทะเบียนนักเรียน ทะเบียน ประกาศนียบัตร ทะเบียน-พัสตุดุจรภัณฑ์ เป็นต้น

3. งานการเงิน เป็นงานที่เกี่ยวกับการเงินทุกประเภท ที่มีและใช้ใน โรงเรียนมัธยม ได้แก่ เงินงบประมาณแผ่นดิน เงินบำรุงการศึกษา และเงินนอกงบประมาณอื่นๆ เช่น เงินลูกเสือ ยุวกาชาด เงินที่มีผู้บริจาคโดยมีวัตถุประสงค์แน่นอน เป็นต้น

4. งานพัสดุได้แก่การจัดหาพัสดุดุจรภัณฑ์การเก็บรักษา การใช้ หรือจำหน่ายเมื่อหมดอายุการใช้งาน รวมทั้งงานการก่อสร้าง การปฏิบัติงาน การพัสดุต้องยึดหลักและระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ระเบียบว่าด้วยการบริหารเงินงบประมาณตลอดจนหนังสือเวียนและหนังสือมอบอำนาจต่างๆ ของอธิบดีเจ้าสังกัดที่มอบให้หัวหน้าสถานศึกษาปฏิบัติแทน

5. งานพิมพ์และโรเนียว หมายถึง งานพิมพ์เอกสารต่างๆ ตามระเบียบ งานสารบรรณกับงานพิมพ์และโรเนียวที่เป็นงานบริการแก่ฝ่ายวิชาการ ได้แก่ การพิมพ์เอกสารทางวิชาการ เพื่อประกอบ

ประกอบการเรียนการสอน พิมพ์ข้อสอบต่างๆตลอดปี โรงเรียนต้องจัดศูนย์บริการนี้ เพื่อให้ความสะดวกแก่ครูทุกคนในด้าน เอกสาร

6. งานสถิติ เป็นงานธุรการด้านตัวเลขจากแหล่งต่างๆ ในโรงเรียนในเชิงสถิติบริการ ตัวเลขเป็นสิ่งจำเป็นในการวางแผนงาน ในโรงเรียนและ รายงานต่อ กองและกรมเจ้าสังกัด โรงเรียนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องจัดให้มีคลังตัวเลขทุกชนิดไว้ในโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้อ้างอิงและเผยแพร่ได้ทันที

7. งานธุรการทั่วไป ได้แก่งานธุรการที่ไม่ได้อยู่ในงานทั้ง 6 งานที่ กล่าวมาแล้วเป็นงานที่ช่วยให้การปฏิบัติงานทั่วไปของโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี งานธุรการทั่วไปที่อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารได้แก่ งานธุรการ การบริหารงานบุคคล การออกคำสั่ง การขอความดีความชอบประจำปี การรายงานขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้กับบุคลากรในโรงเรียน

ขอข่วยการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน

ของข่วยของการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ควรจะประกอบ ไปด้วยงานต่อไปนี้ (รุ่ง พูลสวัสดิ์ , 2527)

1. งานวางแผนบุคลากร มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานทุกหน่วยงานวัตถุประสงค์ของการวางแผนก็เพื่อต้องการที่จะแสดงความต้องการ บุคลากรมาปฏิบัติงานในหน่วยงาน ในการดำเนินงานด้านนี้ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรับผิดชอบในการแสวงหาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับบุคลากรภายในหน่วยงาน อาทิเช่น บุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบันประมาณงานที่หน่วยงานรับผิดชอบ บุคลากรที่ต้องการจะเพิ่มขึ้นใหม่ ข้อมูลเหล่านี้ ผู้บริหารจะต้องมีการสำรวจและเตรียมวางแผนไว้ล่วงหน้า จึงจะสามารถนำข้อมูลมาใช้ในคราวที่จำเป็นได้ ตามต้องการ

2. งานเตรียมบุคลากร ในขั้นนี้ผู้บริหารการศึกษาจะได้รับการ จัดสรรบุคลากรที่ต้องการ สิ่งที่ผู้บริหารต้องดำเนินการในขั้นนี้คือ การพิจารณาจัดบุคคลเข้าทำงานและการปฐมนิเทศบุคลากรในด้านการจัดบุคลากรเข้าทำงานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องพิจารณาในเรื่อง ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของบุคลากรแต่ละคนเพื่อให้เหมาะสมกับงานที่จะทำและรับผิดชอบด้วย ส่วนการปฐมนิเทศบุคลากรผู้บริหารการศึกษาจะต้องทำการชี้แจงมอบหมายงาน ให้บุคลากรที่เข้ามาใหม่ ได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่การงาน ที่ตนเองจะต้องรับผิดชอบ และแนะนำให้บุคลากรใหม่ได้รู้จักกับบุคลากรเก่า เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพ บรรยากาศในการทำงานและสิ่งแวดล้อมต่างๆ

3. งานพัฒนาและรักษาบุคลากร บุคลากรที่อยู่ในองค์การหรือหน่วยงาน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องพัฒนาและรักษาบุคลากรเหล่านั้น มีคุณภาพ และประสิทธิภาพตลอดเวลา เช่น การให้ความรู้ทางวิชาการ การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานการพาไปทัศนศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรเหล่านั้น ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในทุกๆด้าน

กล่าวโดยสรุป ขอบข่ายการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น จะมีขอบข่ายที่ค่อนข้างแคบกว่าการบริหารงานบุคคลโดยทั่วไปเพราะ งานบางอย่างผู้บริหารการศึกษายังไม่มีอำนาจหน้าที่ จะส่งเสริม สนับสนุน และ พัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึง งานบางอย่างนั้นมีหน่วยงานที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้บริหารการศึกษารับผิดชอบอยู่โดยตรง เช่นการสรรหา คัดเลือก และการบรรจุแต่งตั้ง บุคลากร นอกจากนี้แล้วการบริหารงานบุคลากรในโรงเรียนที่นับว่าเป็นภาระที่หนักสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ งานปกครองนักเรียน เพื่อปรับปรุง พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รักษาระเบียบวินัย เพื่อให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี

กรมสามัญศึกษา (2532) กำหนดขอบข่ายงานปกครองไว้ดังนี้

1. การวางแผนงานปกครองนักเรียน ได้แก่ การรวบรวมและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับระเบียบวินัย ที่เกี่ยวกับงานปกครองนักเรียน การทำแผนงานปกครอง
2. การบริหารงานปกครองนักเรียน ได้แก่ การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบโดยจัดทำแผนภูมิ และพรรณางานในสายงานปกครองนักเรียน
3. การส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ การจัด กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัยพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และการยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี
4. การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ได้แก่ การแต่ง กายผิดระเบียบกิริยามารยาทไม่เรียบร้อย การไม่ตรงต่อเวลา การพึ่งยา การเล่นการพนัน การทะเลาะวิวาท การลักขโมย เป็นต้น
5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมตาม นโยบายของกรมสามัญศึกษา
6. การประเมินผลงานปกครองนักเรียน โดยมีคณะกรรมการดำเนินการและนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานปกครอง

ขอบข่ายงานอาคารสถานที่

การบริหารงานอาคารสถานที่ เป็นงานบริหารที่ละเอียดอ่อน ที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องคิดให้รอบคอบ พินิจพิเคราะห์ และบริหารงาน ให้เกิดประโยชน์งานบริหารอาคารสถานที่อาจแยกพิจารณาได้ 3 ส่วน ดังนี้คือ (รุ่ง พูลสวัสดิ์, 2527)

1. อาคารเรียน ห้องเรียน และห้องพิเศษ

อาคารเรียน ควรใช้ได้ทุกฤดูกาล ถูกสุขลักษณะ จำนวนและ ขนาดของอาคารพอเหมาะกับสัดส่วนจำนวนนักเรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ประโยชน์ในการใช้สอย ดัดแปลงได้หลายอย่าง ขยายได้สะดวก บรรยากาศดีร่มรื่น ทนทานต่อการใช้งาน และสมบูรณ์แบบ

ห้องเรียน ควรมีบรรยากาศที่น่าอยู่ น่าเรียน นำให้ความเพลิดเพลิน เป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การค้นคว้า ทำกิจกรรมต่างๆได้อย่างสะดวก

ห้องพิเศษ ควรจะจัดให้มีลักษณะพิเศษ สามารถดัดแปลงให้เป็นห้อง ปฏิบัติการต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ควรมีวัสดุ อุปกรณ์สนับสนุนการสอนอย่างเพียงพอ จัดบรรยากาศให้เป็นสถานที่ที่น่าเรียนน่ารู้ และนำปฏิบัติงานอย่างสะดวกสบาย เช่น ห้องพยาบาลห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี เป็นต้น

2. อาคารประกอบ คือ อาคารที่ใช้ประกอบอย่างอื่น เช่น ใช้เป็นห้องประชุม หรือโรงอาหาร ใช้เป็นโรงฝึกงาน

3. บริเวณโรงเรียน บริเวณโรงเรียนมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าอาคารเรียน ในปัจจุบัน บางโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวนของอาคาร และจำนวนนักเรียนผู้บริหารจึงควรจัดให้เกิดประโยชน์และใช้งานได้คุ้มค่าที่สุด

ขอบข่ายงานบริการ

งานบริการเป็นงานบริหารที่สำคัญอีกงานหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน การบริหารด้านอื่นๆ ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ กรมสามัญศึกษา (2532) กำหนดขอบข่ายงานบริการไว้ดังนี้

1. การวางแผนงานบริการ ได้แก่ การรวบรวม จัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานบริการ การทำแผนงานบริการ

2. การจัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ โดยจัดอุปกรณ์ใส่น้ำดื่ม น้ำใช้ แยกจากกัน พร้อมทั้งตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพของน้ำ และการบริการ

3. การจัดบริการโภชนาการ โดยจัดสถานที่ ควบคุมดูแลให้ถูกสุขลักษณะ ส่งเสริมด้านความรู้ มารยาท สุขนิสัยที่ดี ทางด้านโภชนาการ

4. การจัดบริการสุขภาพอนามัย โดยมีห้องพยาบาล มีครูอนามัย โรงเรียน จัดกิจกรรม ส่งเสริมให้มีความรู้ด้านสุขภาพอนามัย อุปกรณ์และเครื่องมือ เครื่องใช้มีตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. การจัดบริการห้องสมุด โดยมีห้องสมุดมีเจ้าหน้าที่หรือบรรณารักษ์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด และมีอุปกรณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด

6. การจัดบริการโลหตทัศนอุปกรณ์ โดยมีห้องโลหตทัศนศึกษา มีครู หรือเจ้าหน้าที่โลหตทัศนศึกษา จัดกิจกรรมการใช้อุปกรณ์โลหตทัศนอุปกรณ์ และมีอุปกรณ์ต่างๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด

7. การจัดบริการแนะแนว โดยมีห้องแนะแนว มีผู้รับผิดชอบหรือครูแนะแนวจัดบริการ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมแนะแนว มีอุปกรณ์ต่างๆตามเกณฑ์ที่กำหนด

8. การประเมินผลงานบริการ โดยจัดให้มีคณะกรรมการดำเนินการ และนำผลไปใช้ใน

การปรับปรุงงานบริการ

ขอข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด และผลที่ได้จากการศึกษานั้นจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

ปฏิญญา สาร (2519) ได้กล่าวถึงการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชนว่า ผู้บริหารควรพิจารณาใน 6 ประการนี้

1. ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับควรถือว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน รัฐจัดโรงเรียนขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชน
2. ผู้บริหารการศึกษาควรอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีงานทางวัฒนธรรม และศาสนาที่ไหนพอจะไปร่วมกับเขาได้ก็ควรไป เพื่อรักษามนุษยสัมพันธ์ และความร่วมมือที่ดีกับประชาชน
3. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาให้เห็น กิจกรรมของโรงเรียน ตามสมควรหรือโอกาสที่ทำได้
4. แนะนำให้ครูออกไปพบปะผู้ปกครอง หรือเยี่ยมเยียนนักเรียนที่บ้าน ถ้าทำได้และโอกาสอำนวย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวตามแบบวัฒนธรรมไทย
5. มีทางใดที่โรงเรียนพอจะช่วยพัฒนาชาวบ้านด้วยการให้การศึกษา ทั้งด้านวิชาสามัญ และวิชาชีพ ผู้บริหารไม่ควรเพิกเฉยแต่ควรจัดให้ทุกโอกาสที่จะทำได้
6. การรับความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งนำมาพัฒนาโรงเรียน โดยการให้เกียรติแก่ผู้ให้ด้วยพิธีการอย่างดี และเอิกเกริกก็ควรให้เป็นไปด้วย ความรอบคอบ และคำนึงถึงความรู้สึกของประชาชน อันจะเป็นผลดีแก่ทางโรงเรียนด้วย

กรมสามัญศึกษา (2532) กำหนดขอข่ายงาน ในหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน เพื่อใช้จัดทำแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดอุดมการณ์เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมลักษณะนิสัย และความประพฤติ จาก ปรัชญา คำขวัญ คติธรรม สีเพลง และสัญลักษณ์ของโรงเรียน และการนำเกียรติประวัติทางด้านวิชาการและกีฬา เป็นต้น
3. การให้บริการชุมชน ได้แก่ การให้ข้อมูลความรู้ความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับสังคม การให้ความรู้ด้านอนามัย การให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับอาชีพ การจัดกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน

ผลิตเพลินแก่ชุมชน การจัดการอาคาร สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และการจัดนิทรรศการ

4. การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การจัดกิจกรรมและการให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น

5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน ได้แก่ มีการจัดตั้งชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ เพื่อสนับสนุนให้ความช่วยเหลือโรงเรียน ด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน ตลอดจนการใช้สถานประกอบการเพื่อการเรียนการสอน

6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ มีคณะกรรมการดำเนินการและมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงงาน

สรุปการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวกับการศึกษาการวางแผนและโครงการที่เกี่ยวกับชุมชน การเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนและชุมชน การบริการชุมชน การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนและการประเมินผลการทำงาน

การให้ความร่วมมือประสานงาน กับองค์การ สมาคม มูลนิธิและบุคคลภายนอก

การประสานงานหรือการให้ความร่วมมือ คำ 2 คำนี้ จะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันมาก แต่ก็มีข้อแตกต่าง การประสานงาน ตรงกับ คำว่า Coordination ส่วนความร่วมมือตรงกับ Cooperation ดังนั้น เมื่อเอ่ยถึงความร่วมมือ เรามักจะหมายถึงการร่วมกันปฏิบัติงานที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ส่วนการประสานงานนั้น ไม่จำเป็นจะต้อง ร่วมกันปฏิบัติที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันแต่เป็นการประสานสัมพันธ์ เพื่อให้รู้ว่าใครกำลังทำอะไรอยู่ และมุ่งให้ งานที่กำลังทำนั้นสำเร็จลุล่วง (สมบูรณ์ พรรณาภพ, 2521)

การประสานงานเป็นเรื่องของความร่วมมือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับภาวะ ทางใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ข้อตกลงขั้นปฐมของการประสานงาน คือ จิตใจ อันหมายถึง ความร่วมมือ และเมื่อเกิดความร่วมมือกันแล้ว การดำเนินงานให้ประสานสอดคล้อง ก็จะติดตามมา โดยนัยนี้จึงอาจให้ความหมายของการประสานงาน ได้ดังนี้

การประสานงาน คือ ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติจัดระเบียบงานให้เรียบร้อย และสอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อให้งานสำเร็จ ตรงตามเป้าหมายในเวลาที่กำหนด (สมพงษ์ เกษมสิน, 2514)

ดังนั้นจึงถือเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของสมาคมที่จะต้องประสานงาน หรือให้ความร่วมมือกับองค์การ สมาคม หรือมูลนิธิ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ และเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะส่งผล

ไปยังการบริหารงานของสมาคมผู้ปกครองและครู และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับโรงเรียนในรูปของ ความร่วมมือและความช่วยเหลือในโอกาสข้างหน้า การประสานงานระหว่างองค์การ มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้ ประสานงานโดยกำหนดสิทธิและหน้าที่การงานของแต่ละหน่วยงานหรือการประสานองค์การให้ เข้าใจอย่างชัดเจน ใช้คณะกรรมการกลางหรือกรรมการผสม การใช้วิธี การงบประมาณ (สมบูรณ์ พรรณนาภ,2521)

บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูที่ให้ความช่วยเหลือโรงเรียน ในการพัฒนาโรงเรียนและ พัฒนาการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบันที่ปฏิบัติโดยมากจะเป็นการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณตาม ที่โรงเรียนขอความร่วมมือ หรือคณะกรรมการของสมาคมผู้ปกครองและครู เห็นสมควรซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียนต่างๆ จะเป็นไปในลักษณะใกล้เคียงกันเสมอ ดังข้อมูล การปฏิบัติงานงานของสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนพระราชราษฎร์อุปถัมภ์ คือ

1. ด้านการเรียนการสอน

1.1 จัดสอนพิเศษในวันเสาร์แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเพิ่มพูน ความรู้ และเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ ทุกภาคเรียน

1.2 จัดกิจกรรมเตรียมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งสู่มหาวิทยาลัย ซึ่งจัดเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 จัดสอนพิเศษวันเสาร์ ระยะที่ 2 จัดเข้าค่าย วิชาการ

1.3 จัดสอนคอมพิวเตอร์แก่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน ทั้ง ในเวลาและนอกเวลา

1.4 จัดซื้อคอมพิวเตอร์

1.5 จัดทำเอกสารโครงการพัฒนาการเรียนการสอนทำปกเอกสาร ของโรงเรียน

1.6 ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน

2. ด้านการพัฒนาบุคลากร

2.1 ส่งครูและนักเรียนเข้าอบรม ตามหน่วยงานและองค์การที่จัดอบรม

2.2 จัดโครงการสัมมนาทางวิชาการแก่ครู อาจารย์

2.3 สนับสนุนให้ครูได้ศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์

3. ด้านพัฒนาโรงเรียน

3.1 จัดซื้อเครื่องดนตรีวงโยธวาทิต และอุปกรณ์เครื่องเสียง

3.2 จัดซื้อเครื่องดนตรีสากลให้แก่โรงเรียน

3.3 จัดซื้อเครื่องปรับอากาศในสำนักงานของโรงเรียน

3.4 ปรับปรุงสำนักงานห้องธุรการ ห้องวิชาการ ห้องปกครอง ห้องบริการ และประชาสัมพันธ์

3.5 จัดซื้อม้านั่งหินอ่อนให้นักเรียนนั่งพักผ่อน

3.6 ซื้อมือถือถ่ายรูปพร้อมอุปกรณ์

3.7 จัดซื้อเครื่องแต่งกายนักเรียนวงโยธวาทิต และค่าใช้จ่ายการฝึกซ้อม

4. ด้านการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน

4.1 สนับสนุนงานการกุศลของโรงเรียน

4.2 สนับสนุนกิจกรรมกีฬาภายในของโรงเรียน และกีฬากลุ่มโรงเรียน

4.3 จัดทำวารสารของสมาคม

4.4 สนับสนุนกิจกรรมปัจฉิมนิเทศของนักเรียน ม.3 และ ม.6

4.5 สนับสนุนการจัดทำคู่มือนักเรียนและเอกสารรับนักเรียน

4.6 สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันนักเรียนชั้น ม.1

4.7 สนับสนุนกิจกรรมดนตรีไทย และดนตรีไทยมัธยมศึกษา

4.8 จัดจ้างพนักงานพิมพ์ดีดเพื่อช่วยงานของโรงเรียน

5. ด้านการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

5.1 จัดซื้อเสื้อกีฬาให้ ครู-อาจารย์

5.2 เป็นเจ้าภาพเลี้ยงรับ-ส่งผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน

5.3 จัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับอุบัติเหตุ

5.4 ตัดเครื่องแบบให้นักการภารโรง ยาม พนักงานขับรถ

5.5 จัดสวัสดิการเงินกู้ให้แก่ครู - อาจารย์ นักการภารโรง

5.6 จัดงานวันครอบครัวประชาราษฎร์

5.7 สนับสนุนให้โรงเรียนร่วมงานมอบเกียรติบัตรครูตัวอย่างของกลุ่มโรงเรียน

6. ด้านการหารายได้เข้าสมาคมฯ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆและพัฒนา การศึกษาของ

โรงเรียน

6.1 จัดทอดผ้าป่าเพื่อพัฒนาการศึกษา

6.2 จัดแข่งขันโบว์ลิ่งการกุศลหารายได้เพื่อพัฒนาโรงเรียน

6.3 รับบริจาคจากผู้ปกครองและผู้มีจิตศรัทธา

(สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนประชาราษฎร์อุปถัมภ์ , 2535)

สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนโยธินบูรณะ

1. ด้านวิชาการ

1.1 ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ในการเรียนชั้นมัธยมศึกษา

1.2 ส่งเสริมการอบรมบุคลากรหมวดวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และศิลปปฏิบัติ

1.3 จ้างครูสอนดนตรีวงโยธวาทิต

ตอนปลาย

- 1.4 พัฒนากิจกรรมนักเรียนด้านศิลปปฏิบัติ
- 1.5 ส่งเสริมแข่งขันตอบปัญหาคณิตศาสตร์
- 1.6 อนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทยในโรงเรียน
- 1.7 ค่ายนิเวศน์สำหรับเยาวชน
2. ด้านบริการ
 - 2.1 พัฒนานวัตกรรมทางวิชาการ การใช้และการผลิตสื่อการสอน
 - 2.2 ปรับปรุงซ่อมแซมพัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ห้องสมุด
 - 2.3 คลินิกสายตา
 - 2.4 ป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน
 - 2.5 ปรับปรุงสวนสมุนไพร
 - 2.6 อาหารกลางวันสำหรับนักเรียนที่ขาดทุน
3. ด้านปกครองและอาคารสถานที่
 - 3.1 บัณฑิตนิเทศนักเรียน ม.6 และ ม.3
 - 3.2 ปลุกต้นไม้ประดับโรงเรียน
4. กิจกรรม
 - 4.1 พัฒนาจิตด้วยธรรม
 - 4.2 ส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อความมั่นคงของชาติ
 - 4.3 ฝึกอบรมนายหมู่ลูกเสือ
 - 4.4 บำเพ็ญประโยชน์สาธารณณะ
 - 4.5 ร่วมงานวันถวายบังคม ร. 6
 - 4.6 งานฝึกอบรมลูกเสือกองร้อยพิเศษ
 - 4.7 การผลิตสื่อการสอนกิจกรรมนักเรียน
 - 4.8 ผลิตสื่อและเอกสารประชาสัมพันธ์โรงเรียน

(สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนโยธินบูรณะ, 2534)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ (2518) บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมสภาพการเรียนการสอน และส่งเสริมสวัสดิการของครูนักเรียน
2. แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ ระหว่างครูและผู้ปกครอง เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็น

พลเมืองดี

3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ครูและนักเรียนให้มากขึ้น

ชำนานู รูปเล็ก (2529) การสนับสนุนทางการศึกษาที่สมาคมผู้ปกครองและครูให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ความคิดเห็นของครูและคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครู เกี่ยวกับความต้องการ ประโยชน์และปัญหาในการสนับสนุนทางการศึกษาที่สมาคมผู้ปกครองและครู ให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า

1.1 ครูต้องการการสนับสนุนทางการศึกษาในด้านวิชาการและวิชาชีพมาก ส่วนคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครูต้องการสนับสนุนทางการศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลางทุกด้าน

1.2 ครูมีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนทางการศึกษาในด้าน การให้ สวัสดิการและด้าน วิชาการและวิชาชีพเป็นประโยชน์มาก ส่วนคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครู มีความคิดเห็นว่าการให้ด้านสวัสดิการและการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีประโยชน์มาก

1.3 ครูมีความคิดเห็นว่าการสนับสนุนทางการศึกษาทุกด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครูมีความคิดเห็นว่าการให้ สวัสดิการและการร่วม กิจกรรมของโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในระดับอื่นๆอยู่ในระดับน้อย

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครู เกี่ยวกับความต้องการ ประโยชน์และปัญหาในการสนับสนุนทางการศึกษา ที่สมาคมผู้ปกครองและครู ให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า

2.1 ครูและคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครูต้องการ การสนับสนุน ทาง การศึกษาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในด้านครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ วิชาการและ วิชาชีพ ส่วนด้านสวัสดิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ครูและคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครู มีความคิดเห็นว่าการ สนับสนุน ทางการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

2.3 ครูและคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครู มีความคิด เห็นว่า การสนับสนุน การศึกษามีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้าน

ประดิษฐา จันทรไทย, (2532) การศึกษาการปฏิบัติงานของสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียน ประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. กรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู ครู และผู้ปกครองเห็นว่า สมาคมผู้ปกครองและครู ปฏิบัติงานในด้าน การเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพิเศษ ด้านการให้สวัสดิการ ด้านการให้คำปรึกษาและ ด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับ ผู้ปกครองอยู่ในระดับน้อย งานที่สมาคมผู้ปกครองและครู ปฏิบัติ เป็นประจำหรือปฏิบัติมากคือ การจัดหาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับให้ครูและนักเรียน

ใช้ ครูเห็นว่า งานที่สมาคมผู้ปกครองและครู ปฏิบัติเป็นประจำหรือปฏิบัติมากมี 1 งาน คือ การจัดประชุมครูและผู้ปกครองให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด และประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน กรรมการสมาคมผู้ปกครองและครูเห็นว่า งานที่สมาคมผู้ปกครองและครูปฏิบัติ เป็นประจำหรือปฏิบัติมากมี 1 งาน คือ การให้คำปรึกษาด้านการเรียนการสอน

2. ทั้งครูและผู้ปกครองต้องการให้สมาคมผู้ปกครองและครู ปฏิบัติงานทุกๆด้านมากขึ้น
3. การปฏิบัติงานของสมาคมผู้ปกครองและครูตามการรับรู้ของกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครู ครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความแตกต่างกัน
4. ความต้องการของครูและผู้ปกครองที่มีต่อการปฏิบัติงานของสมาคมผู้ปกครองและครู ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย